

—
Верховний
Суд

Дайджест
судової практики
КГС ВС у справах про банкрутство

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 18.06.2019 по 15.07.2019

У тексті зазначено скорочену назву Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» – Закон про банкрутство.

Заява ліквідатора банкрута про витребування у третіх осіб майна з чужого незаконного володіння, подана з метою формування ліквідаційної маси банкрута, підлягає розгляду судом у межах справи про банкрутство

Поряд з іншими принципами правового регулювання відносин неплатоспроможності (галузевих принципів) суттєве значення має принцип судового нагляду у відносинах неплатоспроможності та банкрутства, який розпочинається з призначення розпорядника майна чи ліквідатора банкрута.

Наведений принцип полягає у нагляді за дотриманням інтересів кредиторів стосовно збереження об'єктів конкурсної маси, а також інтересів боржника щодо обґрунтованості грошових претензій кредиторів тощо.

Суд у справі про банкрутство повинен сам приймати рішення стосовно виду та інтенсивності нагляду з урахуванням процедури провадження, особи боржника та арбітражного керуючого, а також інших обставин справи.

Розгляд спорів щодо витребування майна банкрута у добросовісного набувача або з чужого незаконного володіння в межах справи про банкрутство забезпечить реалізацію контролю суду, в провадженні якого перебуває справа про банкрутство, за діяльністю боржника, що слугуватиме ефективним засобом юридичного захисту прав як банкрута, так і кредиторів. Така правова позиція наведена Верховним Судом у постановках від 03.10.2018 у справі № 906/1765/15, від 06.04.2018 у справі № 925/1874/13.

Ураховуючи спрямованість Закону про банкрутство, який передбачає концентрацію всіх спорів у межах справи про банкрутство задля судового контролю у межах цього провадження за діяльністю боржника, залучення всього майна боржника до ліквідаційної маси, в тому числі майна, яке безпідставно вибуло з права власності банкрута, для забезпечення повного або часткового задоволення вимог кредиторів, а також беручи до уваги те, що до повноважень ліквідатора банкрута належить обов'язок вживати заходів, спрямованих на пошук, виявлення та повернення майна банкрута, що знаходиться у третіх осіб, колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду зазначила, що заява ліквідатора про витребування майна з чужого незаконного володіння має розглядатися у межах справи про банкрутство.

Аналогічна правова позиція викладена в постановках Верховного Суду від 06.04.2018 у справі № 925/1874/13, від 16.04.2018 у справі № 920/847/17, від 13.03.2018 у справі № 922/928/17, від 03.05.2018 у справі № 904/7981/17.

Отже, з огляду на викладене та сформовану судову практику колегія суддів касаційного суду дійшла висновку, що апеляційним господарським судом правомірно скасовано ухвалу Господарського суду міста Києва від 03.09.2018 про відмову у прийнятті заяви ТОВ «Едвансед Ресьюч Енд Девелопмент Груп» в особі ліквідатора Реверука К. П. в межах справи про банкрутство № 15/143-б.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11.06.2019 у справі № 15/143-б можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82527843>.

Вирішення на стадії касаційного провадження питання про заміну кредитора у справі про банкрутство, яке потребує застосування інституту доказів і доказування, суперечить приписам статті 300 ГПК України

До початку судового засідання до Верховного Суду надійшла від ТОВ «Фінансова компанія «Конкорд Факторинг» заява (вх. № 8868/2019 Д5) про заміну сторони у справі, в якій наведено прохання замінити кредитора – ПАТ «КБ «Актив-Банк» – правонаступником, а саме ТОВ «Фінансова компанія «Конкорд Факторинг».

Колегія суддів вважає, що слід відхилити цю заяву з огляду на таке.

Питання правонаступництва у справі про банкрутство врегульовано статтею 21 Закону про банкрутство, відповідно до якої у разі вибуття чи заміни кредитора у справі про банкрутство господарський суд за заявою правонаступника або іншого учасника (учасників) справи здійснює заміну такої сторони на будь-якій стадії провадження у справі її правонаступником. Усі дії, вчинені у справі про банкрутство до вступу у справу правонаступника, обов'язкові для нього так само, як вони були обов'язкові для особи, яку правонаступник змінив.

Для правильного вирішення питання правонаступництва слід встановити, чи були визнані кредиторські вимоги правопередника та в якому розмірі, а також визначити обсяг переданих правонаступнику прав вимоги до банкрута.

Судова колегія констатує, що ухвалою Господарського суду Київської області від 11.01.2016 у справі № 911/4153/15 було визнано грошові вимоги ПАТ «КБ «Актив-Банк» до боржника у розмірі 8 969 149,70 грн.

Водночас згідно з наданою заявником копією договору про відступлення (купівлі-продажу) прав вимоги від 28.02.2019 № 48-debtX_8688 ПАТ «КБ «Актив-Банк» відступив ТОВ «Фінансова компанія «Конкорд Факторинг» заборгованість за кредитним договором у сумі 9 173 925,78 грн.

Оцінюючи обсяг переданих прав, судова колегія врахувала загальноновизнаний принцип приватного права «*nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse haberet*», який означає, що «ніхто не може передати більше прав, ніж має сам». Тому, беручи до уваги межі розгляду справи судом касаційної інстанції, закріплені у статті 300 ГПК України, за якою суд касаційної інстанції не має права встановлювати або вважати доведеними обставини, що не були встановлені у рішенні або постанові суду чи відхилені ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими, збирати чи приймати до розгляду нові докази або додатково перевіряти докази, колегія суддів не знайшла підстав для задоволення заяви ТОВ «Фінансова компанія «Конкорд Факторинг» про заміну сторони у справі.

Водночас слід зауважити, що ТОВ «Фінансова компанія «Конкорд Факторинг» не позбавлена права в порядку статті 52 ГПК України подати відповідну заяву до суду першої інстанції для вирішення питання про правонаступництво.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04.06.2019 у справі № 911/4153/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82426112>.

Вимога Закону про банкрутство щодо закриття провадження у справі про банкрутство, порушеного за заявою ініціюючого кредитора до боржника, яким є державне підприємство і щодо якого прийнято рішення про приватизацію, є імперативною

Відповідно до наказу ФДМУ від 08.06.2018 № 776 «Про прийняття рішення про приватизацію державного підприємства «Дніпровський електровозобудівний завод» (код ЄДРПОУ 32495626)» було прийнято рішення про приватизацію боржника та його продаж на аукціоні за певними умовами. Цей наказ втратив чинність з наказом ФДМУ від 03.01.2019 № 4. Отже, на момент прийняття ухвали місцевого суду 26.12.2018 про відкриття провадження у справі про банкрутство наказ ФДМУ № 776 був чинним, місцевому суду належало ним керуватися та відмовити у відкритті провадження у справі про банкрутство, оскільки докази про прийняття цього наказу були надані місцевому суду разом з клопотанням від 05.12.2018 № 2431-05/53. З огляду на це ухвала місцевого суду, виходячи з обставин, які існували на момент її прийняття, не відповідала вимогам пункту 4² розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство та частини п'ятої статті 12 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», а тому апеляційному суду належало її скасувати.

Верховний Суд взяв до уваги те, що на час апеляційного розгляду справи № 910/3406/18 у день скасування наказу ФДМУ 6 від 08.06.2018 № 77 було прийнято новий акт ФДМУ про приватизацію боржника – наказ від 03.01.2019 № 4, яким належало керуватися апеляційному суду при вирішенні питання про можливість подальшого провадження у справі про банкрутство на етапі перегляду ухвали суду про відкриття провадження. Наказ ФДМУ від 03.01.2019 № 4 щодо боржника унеможлилював здійснення провадження у справі про банкрутство згідно з пунктом 4³ розділу X «Прикінцевих та перехідних положень» Закону про банкрутство та частиною п'ятою статті 12 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», а зазначені правові норми визначали обов'язок апеляційного суду закрити провадження у справі про банкрутство, приймаючи власне рішення за наслідком скасування необґрунтованої ухвали місцевого суду про відкриття провадження у справі про банкрутство. З огляду на викладене апеляційний суд дійшов помилкового висновку як про можливість залишення в силі ухвали місцевого суду про відкриття справи про банкрутство, так і про подальше здійснення провадження у справі про банкрутство на стадії розпорядження майном, а зазначені у пункті норми права були застосовані ним неправильно.

Колегія суддів касаційного суду зазначила, що частиною другою статті 11 ГПК України визначено обов'язок господарського суду здійснювати розгляд справ відповідно до законів України, а приписами частини п'ятої статті 12 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» та пункту 4³ розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону про банкрутство встановлено імперативну вимогу щодо закриття провадження у справі про банкрутство, порушеного за заявою ініціюючого кредитора до боржника, яким є державне підприємство, щодо якого прийнято рішення про приватизацію, незалежно від того, яка судова процедура банкрутства застосовується до боржника і на яких стадіях розгляду перебуває справа про банкрутство. Отже, висновки апеляційного суду про те, що тільки місцевий суд у цьому випадку може

вирішити питання про закриття провадження у справі про банкрутство, колегія суддів касаційного суду вважає помилковими.

За змістом пунктів 1, 2 наказу ФДМУ від 03.01.2019 № 4 «Про прийняття рішення про приватизацію єдиного майнового комплексу Державного підприємства «Дніпровський електровозобудівний завод» (код за ЄДРПОУ 32495626)» вбачається, що ФДМУ прийнято рішення приватизувати єдиний майновий комплекс Державного підприємства «Дніпровський електровозобудівний завод» (м. Дніпро, вул. Орбітальна, 13), перетворивши його в акціонерне товариство шляхом продажу на аукціоні з умовами.

Отже, здійснюючи касаційний перегляд постанови апеляційного суду від 11.04.2019 та ухвали місцевого суду від 26.12.2018, колегія суддів встановила порушення судами норм матеріального та процесуального права і визнала правильним скасувати прийняті судами рішення про відкриття провадження у справі та закрити провадження як таке, що було порушено необґрунтовано, відповідно до пункту 12 частини першої статті 83 Закону про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20.06.2019 у справі № 910/3406/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82829525>.

Учасники спору щодо повернення майна банкрута до ліквідаційної маси, який розглядається в межах справи про банкрутство у відокремленому провадженні, мають право на укладення мирової угоди в порядку ГПК України

З аналізу частини першої статті 2 Закону про банкрутство вбачається, що законодавцем визначено правове регулювання провадження у справах про банкрутство із застосуванням приписів Закону про банкрутство, ГПК України та інших законодавчих актів України.

Отже, при розгляді в межах провадження у справі про банкрутство віндикаційного позову ліквідатора боржника до особи, яка є фактичним власником нерухомого майна, відчуженого боржником з аукціону в ліквідаційній процедурі банкрута, результати якого в подальшому визнано недійсними в судовому порядку, господарський суд застосовує до спірних правовідносин поряд з приписами Закону про банкрутство норми ГПК України, що визначають процесуальні права та обов'язки сторін спору про повернення майна банкрута до ліквідаційної маси, в тому числі їхнє право на укладення мирової угоди.

Як вбачається з матеріалів справи, заяву ліквідатора МПП «Таврія» про витребування нерухомого майна з незаконного володіння ТОВ «Елтікс+» та визнання за МПП «Таврія» права власності на спірне нерухоме майно прийнято до розгляду ухвалою місцевого суду від 30.01.2018 у відокремленому провадженні в межах справи № 5/112-Б-10 про банкрутство МПП «Таврія». Вимоги ліквідатора заявлено на підставі частини другої статті 20 Закону про банкрутство, що визначає порядок повернення майна банкрута до ліквідаційної маси у разі визнання недійсними результатів аукціону з його продажу в ліквідаційній процедурі банкрута.

Місцевим судом встановлено, що з метою врегулювання спору сторони скористалися наданим їм частиною сьомою статті 46, частинами першою, другою статті 192 ГПК України процесуальним правом на укладення мирової угоди та подали до суду на

затвердження її текст з умовою щодо обов'язку фактичного власника нерухомого майна – ТОВ «Елтікс+», яке придбало спірне майно у переможця аукціону 12.12.2014 – ТОВ «Партнер Дістрібьюшн», сплатити на користь боржника – МПП «Таврія» кошти, що становлять різницю між ціною об'єкта нерухомості, сплаченого покупцем, та початковою вартістю майна на спірному аукціоні. Зазначене за своєю суттю є реалізацією володільцем спірного майна обов'язку щодо відшкодування на користь боржника ринкової вартості майна на момент його відчуження зі спірного аукціону, що проводився як другий повторний за початковою вартістю, визначеною шляхом зменшення на 20 % початкової вартості майна банкрута на попередньому (першому повторному) аукціоні, внаслідок неможливості повернення предмета договору купівлі-продажу в натурі як такого, в який було внесено покращення як переможцем аукціону, так і його фактичним власником (відповідачем) на суму 218 013 грн та який у зв'язку з цим набув нових якостей.

Скасовуючи ухвалу місцевого господарського суду про затвердження мирової угоди, укладеної між МПП «Таврія» в особі ліквідатора Акоюяна Г. Г. та ТОВ «Елтікс+», апеляційний суд не врахував, що дії сторін спору щодо укладення мирової угоди на умовах доплати відповідачем – ТОВ «Елтікс+», який є фактичним власником спірного майна, коштів на користь позивача-боржника в розмірі різниці між ціною продажу майна переможцю аукціону – ТОВ «Партнер Дістрібьюшн» та його початковою вартістю на спірному аукціоні були спрямовані на виконання вимог частини другої статті 20 Закону про банкрутство щодо відшкодування фактичним власником вартості спірного майна, виходячи з його початкової вартості продажу на другому повторному аукціоні 12.12.2014, зважаючи на те, що з моменту набуття спірного майна у власність переможець аукціону та відповідач, який є його фактичним власником, внесли значні покращення у таке майно, у зв'язку з чим його повернення до ліквідаційної маси банкрута у первісному стані є неможливим.

Такий правовий висновок викладений у постанові Верховного Суду від 05.06.2018 у справі № 5/112-Б-10 у подібних правовідносинах.

З огляду на викладене колегія суддів касаційного суду вважає помилковими висновки апеляційного суду про невідповідність умов укладеної між сторонами спору мирової угоди вимогам законодавства про банкрутство, неможливість її затвердження господарським судом та закриття у зв'язку з цим провадження у справі за позовом ліквідатора МПП «Таврія» Акоюяна Г. Г. до ТОВ «Елтікс+» про витребування майна з чужого незаконного володіння відповідача і визнання права власності на спірне нерухоме майно за позивачем. Водночас висновки місцевого суду є такими, що прийняті з дотриманням принципів справедливості та пропорційного задоволення інтересів учасників справи про банкрутство, оскільки продаж майна у складі цілісного майнового комплексу є неможливим, бо інші кредитори-заставодержателі погодилися на укладення мирових угод на умовах доплати вартості відчуженого майна боржника, яке було предметом застави їх вимог, і тому цілісний майновий комплекс боржника уже неможливо відновити.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04.06.2019 у справі № 5/112-Б-10 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82599571>.

Порушення порядку укладення мирової угоди у справі про банкрутство не може бути підставою для визнання її недійсною

Відповідно до частини першої статті 77 Закону про банкрутство під мировою угодою у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та/або розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється шляхом укладення угоди між сторонами.

Статтею 78 цього Закону визначені умови укладення мирової угоди у справі про банкрутство, серед яких передбачено, що для кредиторів, які не брали участі в голосуванні або проголосували проти укладення мирової угоди, не можуть бути встановлені умови гірші, ніж для кредиторів, які висловили згоду на укладення мирової угоди, вимоги яких віднесені до однієї черги (частина четверта статті 78 Закону про банкрутство).

Згідно з нормами частини третьої статті 81 Закону про банкрутство господарський суд відмовляє в затвердженні мирової угоди у разі: порушення порядку укладення мирової угоди, встановленого цим Законом; якщо умови мирової угоди суперечать законодавству.

Учасники провадження у справі про банкрутство, а також інші особи, права і законні інтереси яких порушені або можуть бути порушені мировою угодою, мають право оскаржити ухвалу про закриття провадження у справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди (частина перша статті 82 Закону про банкрутство).

Частиною другою цієї статті Закону про банкрутство встановлено, що за заявою будь-кого із конкурсних кредиторів мирова угода може бути визнана господарським судом недійсною в межах провадження у справі про банкрутство з підстав, передбачених цивільним законодавством.

Зі змісту наведених норм колегія суддів касаційного суду дійшла висновку, що конкурсний кредитор у разі звернення із заявою про визнання недійсною мирової угоди у справі про банкрутство має вказати на право або законний інтерес, за захистом якого він звернувся і яке він вважає порушеним, невизнаним або оспорюваним у зв'язку з укладенням оспорюваної мирової угоди, а також довести відповідно до вимог статті 74 ГПК України, що це право або законний інтерес порушується, не визнається або оспорюється.

Крім того, зважаючи на положення частини третьої статті 81 та частин першої, другої статті 82 Закону про банкрутство, суд касаційної інстанції зазначив, що суд надає оцінку умовам укладеної у справі про банкрутство мирової угоди (змісту правочину мирової угоди) на відповідність їх вимогам законодавства як на стадії розгляду та затвердження мирової угоди (частина третя статті 81), у разі оскарження ухвали про закриття провадження у справі у зв'язку із затвердженням мирової угоди (частина перша статті 82), а також у разі звернення будь-кого із конкурсних кредиторів із заявою про визнання мирової угоди недійсною в межах провадження у справі про банкрутство з підстав, передбачених цивільним законодавством (частина друга статті 82).

При цьому суд наголосив, що порушення порядку укладення мирової угоди у справі про банкрутство не може бути підставою для визнання її недійсною у розумінні частини другої статті 82 Закону про банкрутство з огляду на визначені цією нормою спеціальні

підстави для визнання мирової угоди недійсною – передбачені цивільним законодавством.

Статтею 203 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) визначені загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину.

Частиною першою статті 215 ЦК України передбачено, що підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою – третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу.

Отже, наведеними нормами визначені загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину, та загальні підстави недійсності правочину, за яких цей правочин може бути визнаний недійсним, якщо недійсність правочину прямо не встановлена законом, але одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність (оспорюваний правочин) (частина третя статті 215 ЦК України).

Суд з урахуванням принципу диспозитивної господарського судочинства (стаття 14 ГПК України) дійшов висновку, що ТОВ «Технології Обладнання» всупереч нормам частини другої статті 4 ГПК України не вказало та не довело порушення (невизнання, оспорення) своїх прав унаслідок укладення мирової угоди у цій справі, однак намагається шляхом звернення із заявою про визнання недійсною мирової угоди домогтися перегляду висновків Верховного Суду в постанові від 15.08.2018 з результатами оцінки умов мирової угоди у цій справі.

У зв'язку з цим Верховний Суд погоджується з висновками місцевого та апеляційного судів в оскаржуваних рішеннях про відсутність підстав для визнання мирової угоди недійсною з підстав, наведених ТОВ «Технології Обладнання».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25.06.2019 у справі № 922/4366/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83002709>.

Звернення стягнення на майно боржника поза межами процедури банкрутства суперечить приписам Закону про банкрутство та порушує майнові права банкрута та його кредиторів

Системний аналіз норм Закону про банкрутство свідчить, що задоволення вимог кредиторів, у тому числі забезпечених заставою майна боржника, може відбуватися тільки на стадії ліквідаційної процедури в порядку та у спосіб, передбачені Законом про банкрутство (аналогічний висновок про застосування норм права викладений у постанові Верховного Суду України від 23.12.2015 у справі № 5024/1463/2012 (провадження № 3-1135Гс15)).

Під час порушення справи про банкрутство іпотекодавця заставні кредитори такого боржника (іпотекодержателі) мають право на задоволення своїх грошових вимог, які забезпечені заставою майна боржника, лише на стадії ліквідаційної процедури у разі визнання іпотекодавця банкрутом.

Аналогічна правова позиція викладена у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 22.03.2018 у справі № 910/22788/15.

Надавши оцінку наявним у справі доказам та доводам учасників цієї справи, суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, дійшов правильного висновку, що під

час вчинення одностороннього правочину з переходу права власності на нерухоме майно від ПАТ «Ковельсьільмаш» ПАТ «ПУМБ» порушено приписи статей 38, 42, 49 Закону про банкрутство, що є підставою для визнання його недійсним відповідно до статей 203, 215 ЦК України.

Доводи касаційної скарги ПАТ «ПУМБ» щодо правомірного звернення стягнення на предмет іпотеки згідно із Законом України «Про іпотеку» викладені без урахування необхідності співвідносити у цьому випадку норми Закону України «Про іпотеку» зі спеціальним законом – Законом про банкрутство.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12.06.2019 у справі № 5004/1671/12 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82498742>.

Підставою для визнання боржника банкрутом є недостатність його майна для задоволення вимог кредиторів, що встановлюється судом шляхом зіставлення активів і пасивів боржника

Аналіз норм Закону про банкрутство дає підстави зробити висновки про те, що визнаючи боржника банкрутом, суд повинен встановити його неплатоспроможність шляхом здійснення аналізу повноти проведених розпорядником майна заходів, передбачених у процедурі розпорядження майном, та дослідити надані розпорядником майна належні та допустимі докази на підтвердження повноти проведення процедури розпорядження майном, визначеної, зокрема, у частині третій статті 22 цього Закону.

Згідно з реєстром вимог кредиторів, затвердженим судом в порядку статті 25 Закону про банкрутство, визначенню підлягає розмір пасиву боржника.

Звіт розпорядника майна про фінансово-майновий стан боржника має містити відомості про актив боржника. Такий звіт має бути предметом розгляду зборів кредиторів (комітету кредиторів), і на його підставі кредитори приймають рішення про введення наступної судової процедури. У подальшому відомості про фінансово-майновий стан боржника (актив) мають бути предметом розгляду в судовому засіданні у справі про банкрутство.

Якщо встановлення пасиву боржника відбувається у попередньому засіданні суду, то остаточна правова оцінка активу і пасиву боржника та можливість відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом надається у підсумковому засіданні суду з огляду на перебування справи у процедурі розпорядження майном боржника.

Аналіз положень частин четвертої, п'ятої статті 27 Закону про банкрутство дає підстави дійти висновку про те, що здійснюючи судовий розгляд у підсумковому засіданні у справі про банкрутство, суд приймає рішення про введення наступної судової процедури щодо боржника, визначеної частиною першою статті 7 Закону про банкрутство, із застосуванням судового розсуду.

Судовий розсуд – це передбачене законодавством право суду, яке реалізується за правилами, передбаченими Законом про банкрутство, ГПК України та іншими нормативно-правовими актами, що надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) обрати з декількох варіантів рішення, встановлених

законом чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/чи обсягом), такий, що є найбільш оптимальним у правових і фактичних умовах розгляду та вирішення справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості й ефективного поновлення порушених прав та інтересів учасників судового процесу.

Отже, завдання підсумкового засідання суду полягає в з'ясуванні ознак неплатоспроможності для визначення наступної судової процедури, згідно з клопотанням комітету кредиторів, однак остаточна їх оцінка надається судом.

Здійснюючи перехід до судової процедури ліквідації ТОВ «Іллічівська зернова компанія», суд першої інстанції за змістом винесеної постанови обмежився з'ясуванням лише пасиву боржника, констатував наявність поданого розпорядником майна звіту про проведення процедури розпорядження майном та відповідного рішення комітету кредиторів боржника і зазначив, що станом на 27.11.2018 ні боржник, ні розпорядник майна боржника не надали місцевому суду відомостей щодо можливості боржника погасити заборгованість перед кредиторами.

Апеляційний господарський суд, залишаючи в силі постанову про визнання ТОВ «Іллічівська зернова компанія» банкрутом, не усунув помилки суду першої інстанції, обмежився відтворенням тексту оскаржуваного рішення та, порушивши норми статті 269 ГПК України, фактично не здійснив апеляційного перегляду справи.

Суди попередніх інстанцій не з'ясували та не надали правового аналізу проведенню розпорядником майна процедури, зокрема, здійснення аналізу фінансово-господарського стану боржника; виявлення (за наявності) ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства; організації та проведення разом з боржником інвентаризації майна боржника та визначення його вартості.

Отже, не встановивши фінансового стану боржника, наявності чи відсутності майнових активів у нього, за рахунок яких можна продовжити виробничу діяльність з метою погашення кредиторської заборгованості, суди не перевірили можливості застосування до боржника іншої, ніж ліквідація, судової процедури (мирова угода, санація) та передчасно дійшли висновку про визнання боржника – ТОВ «Іллічівська зернова компанія» банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, адже таке рішення повинно прийматися за наявності належних та допустимих доказів про відсутність можливості відновити платоспроможність боржника та погасити вимоги кредиторів не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13.06.2019 у справі № 910/15831/16 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82426217>.

Критерій заінтересованості означає, що в учасників справи чи інших осіб не повинно бути сумнівів стосовно пов'язаності осіб з боржником (арбітражним керуючим)

Колегія суддів вкотре наголошує на недопустимості порушення одного з основоположних принципів правосуддя, що його було сформульовано Європейським судом з прав людини у рішенні у справі «Де Куббер проти Бельгії» (De Cubber v. Belgium)

від 26.10.1984: має не лише здійснюватися правосуддя, ще має бути видно, що воно здійснюється.

Так, одним із доводів ПАТ «Енергобанк» було те, що є ознаки заінтересованості осіб стосовно ліквідатора боржника – Степаненка М. М. та організатора аукціону. Зокрема, скаржник зазначав, що ліквідатор боржника – Степаненко М. М. є директором ТОВ «Реєстраційне бюро», засновником якого виступає Капустін М. М. Одночасно Капустін М. М. був одним із засновників на момент створення ТОВ «Маяк інвест холдинг», яке і було визнане переможцем аукціону та з яким укладено договір купівлі-продажу майна, виставленого на аукціон.

При цьому, за твердженням скаржника, Капустін М. М. є засновником і керівником «Адвокатського бюро Володимира Капустіна», в якому працювали Степаненко М. М. (ліквідатор боржника) та Шабас Г. В. (на час проведення аукціону – президент Товарної біржі «Універсальний «Торговий двір», яка є організатором аукціону).

Суди першої та апеляційної інстанцій, відхиляючи ці доводи ПАТ «Енергобанк», зазначили, що в матеріалах справи відсутні докази заінтересованості організатора аукціону стосовно боржника, кредиторів та замовника аукціону. Заявник також не надав належних, допустимих та достатніх доказів щодо такої заінтересованості організатора аукціону. При цьому скаржник не довів, що організатор аукціону створений за участі боржника, кредиторів, ліквідатора та перебуває під їх контролем або під контролем третьої особи, власниками якої є боржник, кредитори, ліквідатор, чи ліквідатор є посадовою особою або працівником Товарної біржі «Універсальний «Торговий двір».

Судова колегія зауважила, що суди попередніх інстанцій з формальних підстав, зазначених в Законі про банкрутство, визнали незаінтересованими осіб стосовно ліквідатора боржника – Степаненка М. М. та організатора аукціону і фактично поза увагою залишили такий критерій заінтересованості як наявність обґрунтованих підстав вважати осіб заінтересованими.

На переконання судової колегії, цей критерій означає, що в учасників справи чи інших осіб не повинно бути сумнівів стосовно пов'язаності осіб з боржником (арбітражним керуючим).

Цим доводам суди першої та апеляційної інстанцій не надали оцінки у розумінні абзацу шостого частини першої статті 1 Закону про банкрутство (заінтересовані особи стосовно боржника з огляду на критерій наявності обґрунтованих підстав вважати осіб заінтересованими), частини шостої статті 49 (щодо того, що організатором аукціону не може бути заінтересована особа стосовно боржника, кредиторів та замовників аукціону) і частини другої статті 60 цього ж Закону, згідно з якою заява на участь в аукціоні повинна містити також відомості про наявність або відсутність заінтересованості заявника стосовно боржника, кредиторів, замовника, організатора аукціону та про характер цієї заінтересованості у разі її наявності.

У зв'язку з наведеним підлягають скасуванню постанова Північного апеляційного господарського суду від 13.02.2019 та ухвала Господарського суду міста Києва від 20.08.2018, а справа № 910/2526/14 у частині розгляду заяви ПАТ «Енергобанк» про визнання недійсними результатів аукціону, проведеного 19.09.2016, – передачі на новий розгляд до суду першої інстанції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13.06.2019 у справі № 910/2526/14 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82618139>.

Розмір кредиторських вимог банку у справі про банкрутство не змінюється в результаті списання банком безнадійної заборгованості боржника у документах бухгалтерського обліку

Заявлена заявником підстава, що визначає ознаку нововиявленості обставин, – необхідність враховувати постанову Правління ПАТ «Промінвестбанк» від 14.12.2011 № 503 для визначення розміру кредиторських вимог банку – не є за своєю суттю нововиявленою обставиною, оскільки не спростовує фактів, покладених в основу судових рішень. Так, списуючи безнадійну заборгованість, банк не відмовляється від отримання коштів, що можуть надійти для погашення цієї заборгованості, а отже, таке списання не звільняє боржника від зобов'язання. Тому розмір кредиторських вимог банку у справі про банкрутство не змінюється в результаті списання банком безнадійної заборгованості боржника у документах бухгалтерського обліку.

Зважаючи на викладене, колегія суддів дійшла висновку про необхідність скасування оскаржених судових рішень та прийняття нового рішення у справі, яким у задоволенні заяви засновника – власника ПП «ТУФ «Феріде» Рзаєва Різахана Місір огли від 10.10.2018 б/н про перегляд ухвал Господарського суду Вінницької області від 24.11.2015 та від 07.09.2016 у справі № 902/1156/15 про банкрутство ПП «ТУФ «Феріде» за нововиявленими обставинами відмовити.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18.06.2019 у справі № 902/1156/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82672443>.

Дайджест судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду у справах про банкрутство. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 18.06.2019 по 15.07.2019 / – Київ, 2019. – Вип. 15. – 12 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Касаційного господарського суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

fb.com/supremecourt.ua

t.me/supremecourtua